

שלימה משנתו

פנינים מתורתו של הגאון המופלא רבי שלמה אסולין זצוק"ל

הגליון מוקדש

לע"נ רבנו שלמה בן מאיר ושמוחה

נלב"ע ז' מר חשוון תשפ"ד

ולרפוי"ש להגה"צ רבי גבריאל בן מזל טוב

ולרפואת מרדכי בן ר' אליעזר זצ"ל

פרשת קדושים

ב' אייר תשפ"ד | גליון 25

משנת שלמה

"ובלתי אלהי אחר" (ויקרא כ"ב)
לבו, בן בן-בן, וכן בלתי אלהי

קדש עצמן במותר לך

התורה מצוה אותנו בתחילת הפרשה 'קדושים תהיו'. וידוע פירוש הרמב"ן שאזהרת התורה היא שלא יהיה נבל ברשות התורה, אלא ימנע בתענוגות אף שהם מותרים וכשרים באכילה, עיי"ש.

הנושא הזה הוא לא עוד ענין, אלא זהו ענין יסודי מאוד, כל עמלו של האדם במשך כל ימי חייו, עלול לרדת לטמיון בגלל ענין זה. כל התקדמותו הרוחנית עלולה להעצר בגלל ענין זה.

לכן צריך לפרש את הגדרים בזה, מה עלינו לעשות למעשה.

והדברים מפורשים במסילת ישרים (פרק יג') וז"ל שם בסוף דבריו 'הרי לך הכלל האמיתי, שכל מה שאינו מוכרח לאדם בעניני העוה"ז, ראוי לו שיפריש מהם. וכל מה שהוא מוכרח לו מאיזה טעם שיהיה, הנה כיון שהוא מוכרח לו, אם הוא פורש ממנו, הרי זה חוטא. הנה זה כלל נאמן, אך משפט הפרטים על פי הכלל הזה, אינו מסור אלא אל שיקול הדעת, ולפי שכלו יהולל איש, כי אי אפשר לקבץ כל הפרטים, כי רבים הם, ואין שכל האדם יכול להקיף על כולם, אלא דבר דבר בעתו, עכ"ל.

והנה אע"פ שהמסילת ישרים כותב שאי אפשר לקבץ כל הפרטים כי רבים הם, אמרנו להזכיר מעט פרטים, שבדורינו נמשכו בהם הרבה בני אדם.

יש מנהג רע היום שאנשים שותים היום רק שתיה מתוקה ויש בזה כמה עשרות טעמים, וגם בכמה אופנים, למה לא ישתו מים שזה גם יותר מרווה וגם יותר בריא. וכן שפע הממתקים למיניהם, והסוכר הנמצא בהרבה מאכלים ומשקאות, כל זה מלבד שהוא לא בריא, הוא גם עבירה על 'קדושים תהיו', שהוא לא דאורייתא לדעת הרמב"ן.

לכן הפורש מכל דבר הנאה ותענוג, כגון ששונה מים במקום שתיה מתוקה. ובמקום לשתות להנאתו כוסות קפה רבים, שותה מים. ובמקום לשים ב' כפיות סוכר, הוא שם כפית אחת, או מוריד לגמרי את הסוכר. או שנמנע מלהוסיף מלח ותבלינים לעדן עצמו באכילתו, ונמנע מלזלול ממתקים

ויש לפרש ע"ד רמז את הפסוק, ד' איש' זה הקב"ה, 'אמו' זה כנסת ישראל {כדאיתא בברכות לה' ע"ב}. 'תיראו' שלא לצערם ע"י עוונותיכם. ואם תאמרו עתה שאנו בגלות מה אעשה הרי בין כך הם בצער, לזה אמר 'ואת שבתותי תשמורו', בלשון רבים, ומיעוט רבים שניים, ואמרו בגמ' (שבת קי"ח ע"ב) אלמלא משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים.

עוד יש לפרש 'ואת שבתותי תשמורו', מלשון 'ואביו שמר את הדבר' (בראשית לז' יא'). שפירושו שהיה ממתין ומצפה מתי יגיע. וכאן הזהיר גם לשמור את השבת, וגם להמתין ולצפות מתי יגיע שבת, ורמז מכאן למש"כ הרמב"ם (פרק ל' מהל' שבת ה"ב) 'וישב בכבוד ראש ומיחל להקבלת פני השבת' וכו', עיי"ש.

עוד ירמזו 'ואת שבתותי תשמורו', היינו לשמור את השבת, וכן לשמור את ימי החול שאחריהם, והיינו לשמור את ההשפעות שמקבל אדם בשבת גם לימות החול.

(שמן למאור פרשת קדושים אות ד').

רמז מהפסוק להא ד'השותפין נותנין פאה אחת'

"ובקוצרכם את קציר ארצכם, לא תכלה פאת שדך לקצור", (וי' ט').

צ"ב הפסוק, דמתחיל בלשון רבים, ומסיים בלשון יחיד.

ונראה לפרש ע"פ מה דתנן (פאה פ"ג מ"ה) דשותפין נותנין פאה אחת. וזהו שאמר 'ובקוצרכם את קציר ארצכם' דיבר לשותפים, 'לא תכלה' וגו' בלשון יחיד, לרמז שצריך ליתן פאה אחת, דאם היה אומר לא תכלה, היה משמע שמדבר לשניהם, שכל אחד מהם כשקוצר לא יכלה, אלא ישאיר פאה, לכן נקט 'לא תכלה' ללמד שחייבין רק בפאה אחת. (שלמי שמחה פרשת קדושים אות ה').

האם מקין נבנה העולם

"ואיש אשר יקח את אחותו וגו' חסד הוא", (כ' ז'). פירש"י 'ומדרשו, אם תאמר קין נשא את אחותו, חסד עשה המקום לבנות עולמו ממנו שנאמר עולם חסד יבנה', עכ"ל.

וצ"ב לשון רש"י שכתב שהקב"ה בנה עולמו מקין, הא תולדות קין נמחו בדור המבול, והעולם נבנה משת שנח היה מזרעו, וכן משמע בפרשת בראשית (ה' כח') שכתוב על למך 'ויולד בן', ופירש"י 'שממנו נבנה העולם' עכ"ל. משמע שהעולם נבנה ע"י שת ולא ע"י קין.

ויתכן שהכוונה לאשת נח, שכתב רש"י בפרשת בראשית (ד' כב) בשם ב"ר שהיתה נעמה, והיא היתה מזרעו של קין כמבואר בפסוקים שם, ונמצא שגם ממנה נבנה העולם, ולא כלה לגמרי זרעו של קין, וע"ז פירש"י שחסד עשה המקום לבנות עולמו ממנו.

(שלמי שמחה פרשת קדושים אות יא').

פניני הפרשה

מדוע נקטה התורה 'קדושים תהיו' ולא 'טהורים תהיו'?

"קדושים תהיו", (וי' ב').

צ"ב מדוע נקטה התורה 'קדושים תהיו' ולא נקטה 'טהורים תהיו', הרי ברש"י בפרשת אחרי (טז' יט') מבואר שהחילוק בין טהור לקדוש הוא, שטהור הוא לטהר ממה שעבר, וקדוש הוא על העתיד, וא"כ קודם אדם נטהר מהעבר ואח"כ מתקדש.

וי"ל שציוותה התורה 'קדושים תהיו', להורות שעיקר הציווי הוא שמכאן ולהבא יהיה האדם קדוש להוסיף תוספת קדושה בכל יום, ולא ציוותה התורה 'טהורים תהיו' שהוא לטהר עצמו ממה שעבר, כי זה יוכל להיות מניעה גדולה לאדם שזוכר את מה שעשה, וסובר שאין בכוחו לתקן את אשר שיחת, לכן אמרה התורה 'קדושים תהיו' שלא יסתכל על העבר בבואו אל הקודש, והעיקר הוא שמכאן ולהבא יפרוש מן העבירות, ויקדש עצמו, וכשיזכה להוסיף בעצמו קדושה בכל יום, יזכה במשך הזמן גם לטהר עצמו מן העבר.

(שלמי שמחה פר' קדושים אות א').

עוד י"ל, דהנה מבואר בספר שערי תשובה לרבינו יונה (ש"א סי' יא') שהחוטא בעבירות, אם חטא רק דרך מקרה צריך להיות ראשית תשובתו חרטה על העבר, ורק אח"כ יוסיף יראת ה' בנפשו, אבל האיש המתעב על דרך לא טוב תמיד, ויום יום שונה בחטאיו, אצלו צריך להיות קודם קבלה לעתיד שלא לחטוא וירגיל עצמו להוסיף יראת ה' בעצמו להפסיק בחטאיו, ורק אח"כ ישוב בתשובה על העבר, ועליו נאמר בירמיה (לא' יח') 'כי אחרי שובי נחמתי'.

והנה מובן שהחרטה מן העבר הוא בחינת טהרה, והקבלה על העתיד ולהוסיף יראת ה' בעצמו הוא בחינת קדושה.

ואמר כאן, שאל כל עדת בני ישראל צריך לומר קדושים תהיו, לא מיבעיא לצדיקים שנקיים מכל חטא שבדאי זה צריך להיות עיקר עבודתם להוסיף תמיד תוספת קדושה בעצמם, וכמאמר הכתוב בתהילים (לד' י') 'יראו את ה' קדושים', כי אפילו הקדושים שנקיים מכל חטא צריכים חיזוק להוסיף יראת ה' בעצמם. אלא אפילו לאנשים שאינם צדיקים ג"כ צריך לומר קדושים תהיו, כי כיון שמתעבים תמיד על דרך לא טוב, צריכים להתחזק קודם להוסיף יראה ודעת בעצמם, ורק אח"כ יוכלו להגיע לדרגת הטהרה על העבר.

(שמן למאור פרשת קדושים אות א').

על איזה ב' שבתות הכתוב מדבר

"איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו", (וי' ג').

צ"ב מדוע נקט 'שבתותי' בלשון רבים.

המשך משנת שלמה

שאינן בהם שום ערך תזונתי, רק תענוגות העוה"ז. כל דברים אלו כשעושה אותם, הוא מקיים מצוות עשה דאורייתא של 'קדושים תהיו', וממשיך על עצמו קדושה והתחברות להשי"ת. ואם אינו נמנע מזה, הנה כל חתיכת תענוג מיותר, מלבד שמוריד ממנו קדושה, עוד מרחיק אותו מהשי"ת.

אמנם ראוי להדגיש, שבמקום הצורך, אדרבה צריך ליקח מדברים אלו, כי הכל לעבודת ה'. וכמו שכתב במסילת ישרים. וכל אדם יודע לפי שיקול דעתו, אם הוא צריך אותו תענוג, או שהוא מיותר. אך כל דברינו הוא שאדם יחיה עם חשבון בכל מהלך ימי חייו, שכל פעם שמוותר על תענוג מיותר, הוא מתקרב להשי"ת וממשיך על עצמו קדושה, ובכל תענוג מיותר מוריד מעצמו קדושה ומתרחק מהשי"ת.

ונראה שניתן לכוון על דבר זה בכל תפילת שמונה עשרה, באמרנו 'אתה קדוש ושמן קדוש, וקדושים בכל יום יהלולך סלה'. לבקש מהשי"ת במחשבתו, שיזכה להיות מהקדושים האלו שמהללים את השי"ת סלה בכל יום, והוא ע"י המנעות מתענוגות, שעיי"ז נעשה קדוש, ויש לו שייכות וקשר עם השי"ת שהוא קדוש.

ועצה טובה קמ"ל, שישתדל כל אדם, שיהיה לו בכל יום, לכל הפחות פעם אחת ביום, שהתגבר על איזה תענוג, וקיים מ"ע זו, והמשיך על עצמו קדושה, וקירבת ה'. ואז יש תקוה שבמשך הזמן יוסיף לעשות חיל בעבודת קודש זו, ולזכות לקרבת ודבקות ה' באמת.

(מתוך מעין גנים בראשית ח"א פרשת נח מאמר ב' אות ד'. וע"ע מעין גנים בראשית ח"ג פרשת נח סוף מאמר ב', ואכמ"ל).

הנה אם הוא יראה אדם שעושה פעולה שיש בה צד של עבירה וצד שאולי אין זה עבירה, הנה על כרחו ראייה זו תיצור איזה שהוא ריחוק בינו לבין אדם זה שהרי יתכן שהוא עשה עבירה, ועיי"ז בעל כרחו ירגיש שהוא יותר טוב מחברו ודבר זה יפגע במדריגתו להיות מחובר בקשר נפשי לכל ישראל ולחפוף תמיד בטובתם הרוחנית, לכן ציוותה התורה לדון לכף זכות כדי שיוכל הלאה להיות מחובר לכל ישראל באהבת אמת ואפילו לאותו אדם ולראות בכולם רק טוב.

וצריך לדעת שהמצוה לדון את חברו לכף זכות כולל גם את אשתו, ואת ילדיו, שגם אותם צריך לדון לכף זכות, ולומר עליהם תמיד שהם בודאי לא התכוונו לרעה, ומי שידון את בני ביתו לכף זכות, בודאי ישיג תמיד שלום בביתו והצלחה בחינוך ילדיו, בראותם שכל מהלך חייו של אביהם הוא רק בעין טובה והוא תמיד אומר להם על עצמם, וגם על אנשים אחרים שכולם מתכוונים בעצם רק לטוב ובודאי זה ישפיע גם על ילדיו לדון לכף זכות.

וזה כולל גם לדון את הקב"ה לכף זכות ולומר כל דעביד רחמנא לטב עביד, שזה בודאי אמת שרצון ה' להיטיב לבני אדם ואין הקב"ה מחפש איך להרע ח"ו לבני אדם, ולכן צריך תמיד לחפש ולהשתדל לדון גם את הקב"ה לכף זכות.

וזה כולל גם לדון את עצמו לכף זכות, ולא כמו שיש בני אדם שמאשימים את עצמם תמיד כשלא הולך להם. על האדם לדון תמיד גם את עצמו לכף זכות, אם השתדלתי ולא הלך לי זה מן השמים אבל אני לא אשם בזה. מי שלא נוהג כך ומפיל על עצמו רגשי אשמה על כל דבר, יוכל ליפול בסוף והדימוי העצמי שלו יהיה שלילי, עד שגם דברים שיכול לעשות, לא יעשה מחמת המחשבה שהוא אדם בלתי מוצלח, אדם צריך לשים לבו גם לענין זה.

(מעין גנים ויקרא ח"א פרשת קדושים).

עוד נ"ל בס"ד שאע"פ שזרעו נמחה במבול, נקרא שנבנה העולם מקין, מב' סיבות. א' שהרי שת נולד רק לאחר ק"ל שנה, ובנתיים כל מה שנתרבה העולם היה רק מקין, כי לולא זה היה העולם שמים, ונמצא שבמשך ק"ל שנה נבנה העולם מקין, ועל תקופה זו הכוונה שהעולם נבנה מקין.

ב' בשעה שנבנה הקב"ה עולמו מקין, עדין היה לכל דור המבול בחירה שלא לחטוא ולא להאבד במבול ולהיות העולם נבנה מהם, נמצא שבאמת היה העולם ראוי להבנות מהם, אלא שבכח בחירתם חטאו ונאבדו ולא נבנה מהם העולם אלא משת.

וראייה לזה מהירושלמי (יבמות פ"א ה"א) דאיתא 'ואיש אשר יקח את אחותו וכו' חסד הוא. א"ר אבין שלא תאמר קין נשא את אחותו הבל נשא את אחותו, חסד הוא, חסד עשית עם הראשונים שיבנה העולם מהן, עכ"ל.

ותמוה מה מביא מהבל, הרי מהבל לא נבנה העולם כלל שהרי לא מצאנו לו שום תולדות. ועל כרחך צריך לפרש, שכאן מיירי על עצם ההיתר להנשא לאחותו שזה היה כדי שיבנה העולם ממנו. ומה שלבסוף נהרג זה היה ע"י כח הבחירה של קין שהרגו. אבל זה אינו נוגע לחסד שעשה המקום עם בריותיו שהתיר להם לישא את אחיותיהם כדי לבנות מהם את עולמו.

וא"כ ה"ה מה שאומר לגבי קין שנשא את אחותו כדי שיבנה העולם ממנו אין הכוונה שבאמת נבנה, אלא הכוונה על ההיתר להנשא לאחותו, שאם תאמר איך הותר לו להנשא לאחותו, ע"ז משיב שהוא חסד שעשה המקום עם בריותיו לבנות את עולמו ממנו, ומה שאירע לבסוף אינו ענין לכאן.

(שמן למאור פרשת קדושים אות יא').

מאמר הפרשה

הוי דן את חברך ואת עצמך וכ"ש את הקב"ה לכף זכות

נאמר בפרשה (פס' טו') ציווי 'בצדק תשפוט עמיתך'. ופירש"י באחד מן הפירושים, דקרא זה הוא להורות על לדון את חברך לכף זכות.

ויש לעמוד למה התורה הוציאה את ענין לדון לכף זכות בשם משפט וכתבה בתורה בלשון זה בצדק תשפוט עמיתך, הרי מדובר כאן באדם שרואה את חברו עושה דבר שיש בו צד שעושה עבירה, ויש בו צד שאינו עבירה, ומצוה התורה שיכריעוהו לכף זכות ולא לחושדו בעבירה, וכי אדם שדן לכף זכות הוא שופט את חברו, וגם חז"ל השתמשו בלשון הוי דן את חברך לכף זכות משמע שנעשה כאן איזה דין, וגם לשון כף זכות משמע שעומד משקל לפניו והוא מטה את המשקל לצד הכף של הזכות, ומה ענין המשפט שיש בזה. ויותר היה לתורה ולחז"ל לומר שיחשוב על חברו לטובה.

ומשמע מזה שכל מחשבה שאדם חושב על חברו יש לזה השפעה גדולה, וכשאדם רואה את חברו עושה איזה פעולה וחושב עליו באופן שלילי, בעצם הוא כמו שופט שפסק עליו דין שהוא חוטא, ואם התאמץ וחשב עליו לטובה הרי שהכריע את הדין לטובה, עד כדי כך יש תוקף למחשבתו של האדם. ובפרט אם מוציא את מחשבתו מפיו, ולכן התורה וחז"ל קוראים לו בשם שופט ודיין.

ובעצם ביאור טעם המצווה לדון את חברו לכף זכות נראה לומר, שהתורה באה לצוות בזה אף אדם שנמצא בדרגה שכל תשוקתו היא שכל ישראל יהיו צדיקים והוא מחובר לכלל ישראל באהבת ישראל אמיתית, שרוצה תמיד עבורם את כל הטוב שהוא משיג.

מתוך צוואת רבנו זצ"ל לכלל ישראל.

"הנני כותב מתוך ייסורי נפש וגוף ביד משותקת וכתב רועד ולא קריא את הדברים דלהלן..... ועתה יש לי להודיע לכל ידידי ואהובי נשמות ישראל היקרים לי מאוד, שהיות וסבלתי הרבה בחיי הן בידוע והן מה שלא ידוע, ולא מצאתי שום נוחם בצערי, אמרתי לרשום שורות אלו. אין אתי יודע מה יהיה עמי לאחר פטירתי אבל רצוני חזק להיות משען ומשענה לכל הסובלים ייסורים בין ברוחניות ובין בגשמיות, ואפילו למי שיחשוב שהוא הרשע הכי גדול. לכן מתוך מחשבה רק להועיל ולא לצער כלל, אם אפשר שכל מי שירגיש צער הן בגשמיות הן ברוחניות, ימחול נא להיכנס לחדר בבית לבד, ולהדליק עבור נשמותי ולומר אני מדליק נר זה לעילוי נשמות פלוני בן פלוני [שלמה בן מאיר ושמוחה], ויפרש את בקשתו ויזכר לשפוך את ליבו על יד הנר ככל מה שירצה הן באריכות הן בקצרה, ואפילו אם יחשוב שהוא רשע ופושע גדול, יש בליבי מקום לכל מי שחושב שהוא רשע ופושע לשמוע דבריו באריכות. ולא יחוס על טרחתי אלא יחוס על עצמו. ואם יהיה אפשרות בידי להועיל ארצה מאוד להועיל, ואם לא אוכל להועיל אקווה לעשות אותו באהבה וחובה ולתת לו כלל תנחומים ותקווה טובה. ואם גם זה לא אוכל, מקסימום הפסיד נר קטן, ולא טרח הרבה. כל זה כתבתי ביישוב הדעת ומתוך הרבה מחשבה והתלבטויות עד שהעזתי לכתוב דברים אלו, ואקווה להיות לעזר לכל הסובלים ברוחניות וגשמיות. ממני הנפרד מכם באהבה עצומה רק בגוף וקשור עם כל נשמות ישראל בלי יוצא מן הכלל באהבת עולם".

נתרם ע"י הנדיב החפץ בעילום שם
להצלחה ברוחניות ובגשמיות

נתרם לרפואת
ר' מרדכי בן רבי אליעזר זצ"ל